

DISERTACIJOS

Apie A. Girdzijausko daktaro disertaciją „Aukštesniųjų klasių mokinių dorovinės kultūros ugdymas muzikine veikla“

Janina Bukantiene

2008 metų birželio 12 dieną Klaipėdos universitete buvo sėkmingai apginta Arvydo Girdzijausko daktaro disertacija „Aukštesniųjų klasių mokinių dorovinės kultūros ugdymas muzikine veikla“ (socialiniai mokslai, edukologija, 07 S). Disertacijos autorius, jau antrą dešimtmetį sėkmingai vadovaudamas Klaipėdos humanitarinei Vydūno vidurinei mokyklai, kurioje sustiprintas muzikinis ugdymas, puikiai pažindamas jaunuolius ir pasižymintis kaip muzikos pedagogas, chorų dirigentas, atskleidė dar vieną savo asmens savybę – mokslininko tyrėjo. Disertacijos mokslinė vadovė – prof. habil. dr. Vanda Aramavičiūtė.

Darbo objektu pasirinkęs aukštesniųjų klasių mokinių dorovinę kultūrą ir jos ugdymą muzikine veikla, autorius tyrinėja 16–19 metų amžiaus tarpsnio, arba ankstyvosios jaunystės, tiriamųjų moksleivių grupę. Respondentams būdinga tai, kad būtent šiame amžiuje formuojasi asmens savęs identifikavimas, susitapatinimas su tam tikrų socialinių vaidmenų atlikimu, atsiranda pirmieji brandos požy-

miai, pasireiškiantys atsidavimu mėgstamai veiklai, rūpinimusi ir ištikimybe. Jaunuoliams būdingas savarankiškas apsisprendimas pasirenkant veiklos sritį dabar ir orientuoja į ateitį, tai – aktyvus asmenybės formavimosi laikotarpis, atspindintis visą vidurinės mokyklos auklėjamąją veiklą. Todėl, pasak disertacijos autoriaus, ugdytojams labai svarbu žinoti, kokie veiksniai gali turėti įtakos asmenybės brandimo procesams, svarbu išmanyti, kaip juos galima moksliškai pagrįsti ir praktiškai paveikti siekiant brandesnės jaunuolių dorovinės kultūros. Būtent tai sąlygojo nagrinėjamame darbe išsikelti tikslą – atskleisti aukštesniųjų klasių moksleivių dorovinės kultūros raiškos tendencijas ir muzikinės veiklos įtakos optimizavimo galimybes ją ugdant.

Disertacijos autorius sprendžia labai svarbias ugdymo muzikine veikla problemas: kaip parengti dorovinės kultūros raiškos teorinį empirinį modelį; nustatyti aukštesniųjų klasių mokinių dorovinės kultūros lygmens ypatumus; įvertinti dorovinės kultūros priklausomy-

bę nuo mokyklos tipo ir mokinių lyties; atskleisti muzikinės veiklos būklę ir jos įtaką mokinių dorovinei kultūrai; išryškinti muzikinės veiklos poveikio mokinių dorovinei kultūrai optimizavimo strategijas.

Šių ir apskritai edukologijos bei muzikologijos mokslinių problemų diskusijai Klaipėdos universiteto Edukologijos mokslo krypties tarybos viešame posėdyje aktyviai susitelkė bene rimčiausios visų šalies aukštųjų mokyklų pajėgos: prof. habil. dr. V. Aramavičiūtė (VU), prof. habil. dr. E. Martišauskienė (VPU), prof. habil. dr. A. Motuzas (VDU), prof. habil. dr. O. Tijūnėlienė (KU), doc. dr. S. Jareckaitė (KU), doc. dr. D. Kiliuvienė (KU), doc. dr. V. Kavaliauskienė (KU). Atsliepinus ir pastabas bei klausimus disertantui pateikė edukologijos prof. habil. dr. B. Bitinas (VPU), muzikologai, muzikos vadovėlių autoriai prof. habil. dr. E. Balčytis ir dr. E. Velička, prof. dr. J. Kievišas, doc. dr. R. Jautakytė (KU), doc. dr. H. Šečkuviene (VPU), doc. dr. D. Strakšienė (ŠU), doc. dr. Z. Rinkevičius (KU), dr. E. Sakadolskienė (VU, Vilniaus kolegija).

Ginamos disertacijos mokslinė problema, kaip pažymėjo oficialioji oponentė prof. habil. dr. E. Martišauskienė, itin gili ir aktuali šiandieniniam gyvenimui brėžiant dorovinės kultūros kontūrą. Problemos gelmę disertaciniame darbe autorius atskleidžia muzikinės veiklos, kaip dorovinės kultūros veiksnio, atliekančio įvairias funkcijas, tikslingumo, prasmingumo, kryptingumo, aktyvumo ir humaniško parametrais.

Oficialiosios disertacinio darbo oponentės – Vilniaus pedagoginio universiteto prof. habil. dr. E. Martišauskienė ir Klaipėdos universiteto doc. dr. S. Jareckaitė – akcentavo, kad darbo struktūra atitinka klasikinės edukolo-

gijos mokslo darbų reikalavimus, atlikta išsami tyrimų apžvalga, grindžiama istoriniu, analitiniu, sisteminiu principais, disertacijos metodologija aprėpia net devynias metodologines nuostatas, kurios sudaro galimybę tikslinčiai ir pagrįstai siekti užsibrėžto tikslo. Diagnostinio tyrimo pagrindą sudaro autoriaus parengtas asmens dorovinės kultūros raiškos modelis, sąlygojantis originalią tyrimo metodiką. Remiantis naujausiais metodologijos reikalavimais, pasirinktas ugdymo projekto metodas, anot oponentių, tinka dorovinės kultūros ugdymui tirti, nes tai – „nauja idėja pagrįstas ir į praktiką orientuotas pedagoginis veikimas, vienijantis ugdytojus, ugdytinius, aplinkos veiksnius, taip pat sudarantis galimybes taikyti ir rinktis įvairius principus, turinį, metodus bei projekto metu koreguoti ugdymo proceso vyksmą. *Nors ugdymo projektas nebūtinai turi būti susietas pradinio ir baigiamuoju diagnostiniu pjūviu, bet disertantas juos atliko, suteikdamas šiam projektui didesnę metodologinį krūvį* (E. Martišauskienė). Diagnostinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad aukštesniųjų klasių mokinių prasminio vertinamojo dorovinės kultūros komponento lygmuo nėra patenkinamas, bet glaudžiai koreliuoja su muzikine veikla. Todėl ugdymo projektu darbo autorius siekė atskleisti, kaip, pasitelkus muzikinę veiklą, galima padėti aukštesniųjų klasių moksleiviams pasiekti aukštesnį prasminio vertinamojo dorovinės nuostatos komponento lygmenį. Oponentė doc. dr. S. Jareckaitė A. Girdzijausko disertacijos „Aukštesniųjų klasių mokinių dorovinės kultūros ugdymas muzikine veikla“ teigiamu bruožu įvardija aukštesniųjų klasių mokinių dorovinės kultūros ugdymo veiksnį apibrėžtis. Ji teigia, kad disertacinio darbo autoriui pavyko nužymėti svarbiausias muzikinės veiklos įtakos dorovi-

nei kultūrai organizavimo strategijas – vidinius bei išorinius veiksnius: 1) mokinių savarankiško įsitraukimo į muzikinę veiklą skatinimą; 2) muzikinių veiksenų panaudojimo harmonizavimą; 3) gilesnių estetinių išgyvenimų žadinimą muzikine veikla; 4) mokinių gebėjimo interpretuoti muziką kultūriniame kontekste plėtotę. Tirdamas šių strateginių veiksnių poveikį A. Girdzijauskas, oponentės nuomone, išskyrė logiškus jų veiklos parametrus, vertinimo kriterijus, apibūdino šių veiksnių būklę.

Abi oponentės ir gynimo tarybos nariai akcentavo, kad ginamoji A. Girdzijausko disertacija „Aukštesniųjų klasių mokinių dorovinės kultūros ugdymas muzikine veikla“ yra moksliniu požiūriu nauja ir teoriniu požiūriu reikšminga:

- autorius parengė dorovinės kultūros raiškos empirinį teorinį modelį, apimančią prasminį vertinamąjį, emocinį ir praktinį kūrybinį komponentus;
- pirmą kartą Lietuvos edukologijos moksle atskleidė aukštesniųjų klasių mokinių dorovinės kultūros lygmens ypatumus ir priklausomybę nuo mokyklos, suteikiančios muzikinį išsilavinimą, tipo bei mokinių lyties;
- remdamasis šio amžiaus mokinių muzikinės veiklos ir dorovinės kultūros sąsajomis, darbo autorius nustatė, kad muzikinės veiklos įtaką sąlygoja muzikinės veiklos prasmingumas, kryptingumas,

tikslingumas, aktyvumas ir santykių humaniškumas;

- disertacijos autorius išryškino ir ugdymo projekto metodu patikrino muzikinės veiklos įtakos aukštesniųjų klasių mokinių dorovinei kultūrai optimizavimo strategijas.

Kaip pažymėjo diskusijų dalyviai, A. Girdzijausko atliktas empirinis tyrimas, orientuotas į muzikos pedagogus, suteikia disertaciam darbui praktinio reikšmingumo: leidžia giliau suvokti, kokia gali būti aukštesniųjų klasių mokinių dorovinė kultūra, skatina pedagogus muzikinę veiklą traktuoti kaip mokinių dorovinės kultūros veiksnį ir leidžia išvelgti joje ne vien estetinę, pažintinę, bet ir dorovinę funkciją. Parengtos rekomendacijos skatina pedagogus praktinėje veikloje taikyti muzikinės veiklos optimizavimo strategijas.

A. Girdzijausko parengta ir apginta disertacija „Aukštesniųjų klasių mokinių dorovinės kultūros ugdymas muzikine veikla“ praturtina edukologijos mokslo erdvę psichologiniu jaunuolių pažinimu, teikia naujų minčių muzikos didaktams bei visiems, kuriems rūpi harmoningos asmenybės ugdymas.

Disertacijos autorius A. Girdzijauskas, atsakydamas į visus oponentų, Gynimo tarybos narių bei kitų posėdžio dalyvių klausimus, parodė gilų dalyko išmanymą, bendrąją filosofiją, psichologinį, edukologinį išprusimą.